EUSKERA

UNAMUNO

Unamuno Bilbo'n jaio zanean,, euskeraz etzan pittin bat baizik mintzatzen an. Aldi artan banaka batzuek kenduta gainerako guziak erdaldunak ziran; baita gure Unamuno ere. Eta zer egin zun? Euskeraz ikasi. Euskera maite izan zun Unamuno'k, beran liburuetan esaten dun bezela. Ez ori bakarrik. Geiago ere egin zuan Unamuno'k: euskeraz jagetu zan eta Bizkai'ko Diputazioko Euskal-Katedra eskeini zanean, Unamuno joan zan azterketara. Eta irabazi etzuala jakiteak ez du ezer adierazten, Azkue jaunak kendu baizion dalakoa.

Unamuno ba, euskeltzale izan zan gaztetan. Eta nola aldatu zan gero ainbesterano? Madrid'era joan bear izan zun karrera ikastera, eta egonaldi onek eragin zion ez gutxi, arek berak aitortzen zuan bezela. Kanpora aldegin bear izan zuleko, eta au, egia esan, emen Unibersidaderik ez genualako gertatu zan. Lortuko al degu aurki...

Txillardegi

Euskeraren alde Praga'n

Buenos Aires en agertzen den "Tierra Vasca" izeneko illerokoa zenbakitik zenbakira artzen det zuzendari jaunari esker.

Atseginez betarik irakurtzen det asko gustatzen zaizkidan aldizkari bikain au eta arreta aundiaz zenbaki berri bakoitzaren zai nago. Atzo eldu zitzaidan zenbakia il onen 15 gkoa da. Bertan dauden mota guzietako irakurgaiak, aurreko zenbakietan bezela, txit jakingarriak dira. Aberritik at bizi diren euskotarrentzat, illeroko au garrantzi aundikoa da Euskalerritik, baita euskaldunak bizi diren beste laterritatik ere berri ugariak dakarzkielako.

"Tierra Vasca" bi zatitan banatuta dago, erderazkoa bata, eta euskerazkoa bestea. Euskerazkoa, euskal-idazle trebeen irakurgai jakingarriak eta euskera eder ta erreزean egiñak eskeintzen dizkiguna, geroago ta luzeago da.

Erderazko zatian euskal-gaiei dagozkien liburu argitaratu-berrien berri ematen digu eta ez izenak bakarrik, bainan liburu bakoitzaren iritzi mamitsu bat, baita berri txikiak ere euskal-kulturari buruz.

Atal berezi bat da "Aprendamos Nuestra Lengua" izeneko sailla. Nere ustez sail au ontolatzea egite txit merezigarria izan da eta ziur nago ongi eratutako ikastaro onek euskotarren artean beren izkuntza jatorra ikasteko gogoa piztu duela. Euskeraz itzegiten ez duten euskotar guzien egiñbearrik nagusiena izan bear da, euskera len-bait-len ikastea, eta auxe iristeko ikastaro au txit egokia dela uste dut.

Zuzendari jaunari, lankide eta irakurle guziei Urteberrirako zorionak bialtzen dizkiet.

Praga'tik Ilbeltzaren 30'ean.

—oOo—

BERRI LABUR BAT

Mainz / Moguncia /'ko Ikastetxe Nagusian irakaslea den HILCKMAN Andoni jauna aspaldítik euskaltzale sutsua da. Artikulu jakingarriak argitaratu ditu Alemania'ko aldizkarietan Euskalerriari eta euskerari buruz. Igazko Azillaren 21'gkoan Frankfurt'en agertzen den "Rheinischer Merkur" izenduen egunerokoak bere beste artikula bat "Das älteste Volk Europas - Über Sprache, Kultur und Gebräuche der Basken / euskeraz: Europa'ko Erririk zaarrena. Euskaldunen izkuntzari, kulturari ta oiturei buruz / izenekoa ekarri digu. Artikula txit jakingarria, eta Euskalerriari buruzko gai asko / izkuntza, erriko olertia bertsolariak, dantzak, nekazarien eta artzaien bizitza, erlijioa, jaiak elizak eta abar / erabiltzen dituenak. Artikulu eder-ederra, Euskalerria maite eta ongi ezagutzen duen idazle ospatsuak egina.

Tauer'tar Norber a

"IPUI-SARIKETA"

"Euskal-Kulturaren Alde" deritzan elkargo onek sariketa au antolatzen du, Bilbao'ko euskaldun berri batek, bere eskuetan, zabalkiro ipiñi duen diruaz.

Elkargo onek, sortu zanetik, ez du beste kezka biziagorik izan, auxe baño: Nola irauneraz genezaioken gure euskerari, nola zusper eta indarberri dezakegun.

Egia da, euskeraren alde, gaur iñoiz bezelako egiñalak egiten diraia, naiz eskoletan, naiz liburu ta aldizkarietan, naiz euskaltzale arteko idazkietan ere. Baña, beste aldetik, argi ikusten da, euskal-urietan eta baserrietan, erderak gure mintzaoera bazterizen duela, eta euskaldun gurasoen umeen artean, aunitpek ez dutela euskeraz egiten. Au gertatzen dan lekuetan euskalerazi nai dugu.

Aurrak edo umeak euskeraz mintza ditezen, bereziki alegindu bear dira gurasoak, eta eginkizun au guraso oiei erraztutzeko asmoz, orain iragartzen dugun ipui-sariketa antola dugu. Sariketa ontara bialiko diran ipuiak gurasoek ikasten badituzte eta beren ondorengoei ongi irakasten badizkiete, ziur gaude euskerari aurrera bidea emango diogula.

Eta lan onek zitu ugaria eman dezan, ipui ugari ta egokiak artzea nai izango genuke; bai berriak eta bai zarrak ere, baña txikientzat aukerako izan ditezkenak.

Ipui auek, aurrez, eguneroko edo aldizkarietan argitaratuak izango baitira, ongi edatuak izango ditugu gure eskuetara eldu orduko. Ala ere, biarko aurrentzat luza ditezen, saritutako ipuiak, sari gabeko beste batzuekin bear bada, liburutxo berezi batean eta albait marrazki edo dibujo gelenez, argitaratzeko asmoa dugu.

Sariketa onen baldintzak auetxek izango dira:

LENENGOA — Sariketa ontan sar ditezke, gaurtik asi ta aurtengo "Euskeraren Eguna" rarte, Abenduaren 3'garren arte alegia, edozein eguneroko edo aldizkarian azaldu ko diran ipuiak. Beraz ezin sar diteke sariketa ontan, aurrez argitara ez dan ipuirik.

BIGARRENA. — Etzaye ipui auei luzeran mugarik jartzen, baña ipuien egille edo biltzailleai adierazi nai diegu umeentzat egoki izateari jaramon berezia egingo zakola. Beraz, zarrak edo berriak, norberak asmatuak edo beste izkeraetatik itzuliak izan, guziak onartuak izango dira.

IRUGARRENA — Iru sari berezi saritukо dira artuko ditugun ipuiak; Lenengoa, 25.000 (ogetabost milla) liberakoa; bigarrena, 15.000 (amabost milla)'koa; eta irugarrena, 10.000 (amar milla)'koa. Gañera, bere esku izango dira epaileak nai ditzaten, milla liberako beste sariak ere emateko.

LAUGARRENA — Ipui guziak, izparringi edo aldizkarietan izen - orde edo pseudonimo batekin azaldu bear izango dira; eta argitara emanda gero, ipui auek "Euskal - Kulturaren Alde" bazkunera bialliko dira, zuzenbide ontara: 14, rue Lalanne - Biarritz (Labardi) B. P. Azal batean sartuta, eta bertan nun argitara emanak diran adieraziaz; azal orren barnean, beste bat itxia igorriko da, egille, itzultzaille edo biltzaillearen benetako izen eta zuzenbideaz.

BOSKARRENA — "Euskal - Kulturaren Alde" ko buruzagiak epaille izango dira, ta beren erabateko epaiak onartzekoak izango dira, ala bearrez.

SEIGARRENA — "Euskal-Kulturaren Alde" elkargoa izango da, sariketa ontan saritukо ta aren liburuan argitaratuko diran ipui guzien yabe.

Biarritz, 1959'ko Ilbeltzaren 12'n.

"EUZKADI AZKATUTA"

Mexico'tik artu degu "EUZKADI AZKATUTA" izena duan orria. Izenaren ondoan gure ikurriña argitzen da. Eskarrik asko bialdu dezutelako orri ori "TIERRA VASCA" 'ri.

TXORIAK

Moscu'n Unibersidade batean bere klasea ematen ari da irakasle bat. "Eta luzaro baino len Marte eta Venus ezagun izango zaizkigu eta leku oietara joan al izango gera". Eta darraikio irakasleak: "Norbaitek bai al du galderaren bat egin bearrik?" Azken-bazterretik ikasle baten galdera dijoakio irakasleari: "Eta noiz joan al izango gera ¡Viena'ra?"

— • —

"Edertia eta azkatasuna gauza berdinak dira". Egunero ikasten da zerbait berri. Ori orrela dala Españan'n ez dago ez edertirik ez azkatasunik.

— • —

Idiak baino len txintxarriak ercal. Motellak... guk ere badizkiagu txintxarriak. Idia zegok auzoan, eta Franko'k ikulluko giltza Pardo'ko lapuretxean...

— • —

Bejondeiola Montserrate'ko Erretore agurgarriari. Berak esan ditun gauzak esaten ditun apeza ezin besterik izan agurgarria baino. Bere aurrean txapela kentzen degu deadar zoli batekin: Visca Catalunya.

Eta gure ustez Montserrate'ko Erretore agurgarriak badaki ederki asko zintzarriak baino len idia bear dala.

— • —

Gu ilda gero ere astoak errotara joango dira. Eta gariz eta artoz samaltuak joan ditezela. Utsik badijoaz gure ondorengoak ez dira ondo ibilliko. Gaur zoritxarrez ustu xamartuak dijoaz...

Gu baino obetoago dabillena ez dabilela gaizki?

— • —

Badira negar paltsuak. Eta negar paltsu oiek parriria sortzen dute. Baino badira baitarre irri paltsuak eta oiek negar egiteko gogoa ematen dute. Bata eta bestea gertatzen zaigu etxe ontan karlixta euskaldunak mintzatzen diran bakoitzean.

— • —

Soria'ko basterrean bai. lasai bizi dira. Eta Franko'ri eta "cruzada" ri esker bizi dira lasai eta ardura gabe.

Eun urteren buruan Soria'n 142 izparringi izan dira txar edo onak. Gaur egunean bat bakarik ez dago.

— • —

Patxi Franko edo ta okel gutxi eta salda asko, edo ta muturra berde eta urdaila uts. Bera ondo guri dago ba arraiok etxera. Diotenez beste guzienak jaten baiditu.

— • —

Lagun txarrekin ibiltzeak ondorengo txarrak ekartzen beti eta nunai. Guk baino obetoago ez daki au iñork. Joandaneko ogei urte oietan, guardia zibil edo txapel okerrel, epaikari eta aguazil artean bizi bai gera, Lagun txarrak oiek denak. Askoz obeagoak dira erreboluzio-zale eta anarkistak...

— • —

"Arriba" izparringiak sariketa bat atera dau: politikazko "txisterik" onenak sari berezia izango dau: kartzelan ogei urte.

— • —

Oraindik orain Madrid'eko mutil gazte bateri epaikariak ogei urteko kondena bota dio. Esan baizun esan Franko burutik eginda zegoala. Gaizki esanak dirala ta bost urte bota dizkiote eta beste amabost urte estaduko ixilpekoak edo adierazi ditualako.

— • —

Lengo batez Gobernadores *Caceresen* probintziko erritako ikustaldia egiten ari zan. Erri bateko alkateari auxe galdetzen dio: zergatik dabil emen ume jendea oinutsik? Ez orregatik ikaratu, emen orrela jaiotzen dira guziak...

Kidea'k México'tik

OARKORTASUN-GABEKO-ATZALGAIAK

(Temas sin trascendencia)

Egunotan eldu da nere gana, elantxobetar bat. Euzko-idazlia dala esan daust, eta "Ogoñope" izenordeagaz esagunago dala, bere benetako izenagaz baño. Nik, beañala ezagutu neban, baña, ezagututen eneban erakutzia emon neutzan berari.

Ari genduan gaure izketaldítxoa, eta barretik egin neban bere esakunagaz.

Nardiz' dar Gontzalo, Euzkadi'ko Jaurlaritzaren Jaurgoa, ondotxu ezagututen ebala esan eutzan, eta egiya dala erakutzi gurarik, baita emon eutzan argazki edo "erretratu" bat.

Baña esan eutzanetik, bere barruan badu elantxobetar adizkidiak zerzertxoi aspaldiz... Ara: Nardiz'ek maite ei dau Elantxobe. Sarritan esan ei dautza, beren azken egunak bertan igaro gura leukezala. Baldeko bat, "Erremotxu" bi, al badau, baita "motordun-baidekotxua", tximiñoiak eta noizik-noizera, arraintzateko. ¡Benetako amets edo "ilusiño" egokia!

—oOo—

Nardiz'en emaztea, Elantxobe'n jayua ei da. Erri artan aldi baten izan zan, osalari ospetsu baten alabia. Iriondo izeneko medikua. Tomasa esagunaren senarra izan zana, eta Liona, etxeko andra betikua, baita sendi-artean. Badu baita Gontzaló'n emaztiak José Luis izeneko neba bat, au be, osalaria, eta Elantxobe'n jayotakua. José Luis, gazterik geratu ei zan gartsoil edo "calvo", bere koñatu Gontzalo bezela. Bere emazteaube, osalaritzan ikastaroak egindakua ei da.

Nardiz, Turrillas ta Ogoñope jaunak Mexico'ko EUZKO DEYA'ri asiera eman ziotenak.

—oOo—

¡A! baña esan eutzanetik, "Mertxe' gaz" zerbait ei dauka konpontzeko. ¿Zer dala ta, ba, zerbait ori? Galdetu nion....

—Ara zertzuk esan eutzazan:

—Nardiz' en emazteak, maite be, maite ei eban osaba bat. Apaiz edo abadia. J. Antonio Latxiondo izenekua. Osaba au, 1942 garrengo egun baten il ei zan. Egun areian Marsella'ko urian ei ziran, Nardiz, bere emazte eta baita beste euzkotar edizkide talde bat, Mexikountz urteteko joanda.

Elantxobetar adizkidiak, Tarbes'en egola irakurri eban Bilbao'ko "La Gaceta del Norte" izparringian osaba-apaiz aren eriotza. Tarbes'tik Marsellaratu zanian eta ikusi ebanian euzkotar talde bat artean zegola "Mertxe", Nardiz'en emaztea, beragana zuzendu ei zan, atsekabetasun laguntza opalduten...

—¿Zer diñoztazu —ikaratuta— esan ei eutzan berak... ¡Ori ezin izan leitzake!

Gontzal'k, bazekian, baña ez ei eutzan esan gura bere emazteari atsekaberik, jakiñian zelako maitasuna eutzan bere osabiari. Zuzendu ei zan elantxobetarra' gana, eta bere eskeirreko oiñagaz zapaldu ei eutzan, itzalgaitz edo "disimulo" guztiyagaz adkako bietza. Berialа jausi ei zan kontuan elantxobetarra, eta orduan esan ei eutzan "Mertxe" ri....

—Ara; erratu edo egingo nintzan eta parkatu....

Gontzalo'n emaztia ez ei zan parkatasun alde, ez.... eta oso asarratuta iñun diranak esan ei eutzazan "Ogoñope" gixajuari.

—¿Zelan baña, zelan.... erratu lizake olako gauzakin? ¿Zelan? ¡txoratuta edo egon biar zara zu!

Orduan Nardiz'ek esan ei eutzan ixillian "Ogoñope'ri".

—Nire emaztia itsututa dago bere osabaren maitetasunaz, eta guzurrian euki biarra daukagu, aldi onetan beintzat. Beraz ba, zu "Ogoñope" ez izan keskarik.... ez izan ardurarik, nik esango dautzat nere emazt'ari, zelan zu, Bartzelona'ko itxatxeioaren lanakaz erdi erotua edo zoratua zerala, eta zuk aintzako artun barik, eutzi mesedez zure ixilpeari

—oOo—

Urtan ei ziran Mexicorantz. Elantxobetarra, Marsellan geratu ei zan.... baño andik lau edo bost illabetera eldu ei zan baita Mexiko'ra. Beraz ba, berriz alkartu ziran. Orain, Mexico'n. Eldu ta bai-batera, galdetu ei eutzan Nardiz'eri: Da.... jakitun da "Mertxe" bere osabaren eriotzaz.

—Que va... Urrik emon be. Astero artuten ditu bere osaba-ildakoaren idazkiak. Benetan —diñotzan Nardiz'ek—, neretzat zorotasun edo "tonteri" bat da, bere amak orretara atzipetuta euki gura izatia, bada noiz-edo noiz naita-naiez jakin bear izango dabelako. Mesedez ta, "Ogoñope" jarrai zu zeure zorotasun ixillean.

—Ondo da. —oOo—

Andik urte batzuetara, zuzendu ziran senar-emaztiak, euskal-errikо, Donibane Lohitzun era. Jakiña ba, bariala jakin bear zun noiz-edo-noiz, egiya. Eta jakin zun....

—oOo—

Da, ¿orain zer...? —galdetu neutzan nik "Ogoñope'ri...!

—Orain, —erantzun eutzan—: Nardiz adizkide maitia bere gure Euzkadi'ko bizikeran Elantxobe'n azken urtietan bizitzeko daben itxaropenez; ni bere errira joan bearko, ba! Bermeo' ra. Bertan da zoro-etxe bat, eta bere emazte onaren guramen-izenez joan bearko... Bermeo'ko zorotegian ostatua eskatu berko dot... ¿Zer deritxazu, Kidea?

—Ba, benetan ludi edo mundu au ez dala besterik, zoro-etxe sundi bat baño...

ANDIK ETA EMENDIK

IZERDI PATZETAN. — Emen, Buenos Aires'en, udara biotzean gera; bero aundi sargoriak izugarrizko lekatasun eta umedadeakin. Aurten onelako egunak beste urteetan baño geio dira. Brasil'go basa ainzirak, bere ats burtia bialtzen digute. Eguna juan eta eguna etorri, gau ta egun like-like gabiltz izerditan. Eta ala ere, lan egin bear, euskeraz idatzi bear "Tierra Vasca" rako, bestela Pello zuzendaria atzean det zirikaka. ¿Aitor' ek sarituko ote gaitu beste munduan, emen gabiltzan lan auegatik?

"EGAN" ALDIZKARIA. — Artu degu azkenengo alea. A zer poza artzen degun zenbaki bakoitzakin ikusten degulako euskeltzaletasuna ez dala agortzen gure errian. Geienian berri illunak artzen ditugu gure erriaren iraunpeneratzal. baño "EGAN" en zenbaki bakoitzak argitzen gaitu, adierazten digulako gure errian ba dagola bizi naia oraindik.